Euroopa Liidu
Teataja

ET
L-seeria

2024/2121

6.8.2024

Deklaratsioon, mis käsitleb Komstroy kohtuasjas Euroopa Kohtu tehtud otsusest tulenevaid õiguslikke tagajärgi ja ühist arusaama energiaharta lepingu artikli 26 kohaldamatusest ELi-siseste vahekohtumenetluste alusena

LIIKMESRIIKIDE VALITSUSTE JA EUROOPA LIIDU ESINDAJAD 26. JUUNI 2024

PIDADES SILMAS energiaharta lepingut, millele kirjutati alla 17. detsembril 1994 Lissabonis (EÜT L 380, 31.12.1994, lk 24) ja mis on Euroopa ühenduste nimel heaks kiidetud nõukogu ja komisjoni 23. septembri 1997. aasta otsusega 98/181/EÜ, ESTÜ, Euratom (EÜT L 69, 9.3.1998, lk 1), koos selle hilisemate muudatusega (edaspidi „energiaharta leping“),

VÕTTES ARVESSE rahvusvahelise tavaõiguse norme, nagu need on kodifitseeritud rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonis (edaspidi „Viini konventsioon“),

ARVESTADES, et riigid, kes kuuluvad piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni energiaharta lepingu artikli 1 punkti 3 tähenduses, väljendavad käesolevaga ühist arusaama lepingu tõlgendamisest ja kohaldamisest omavahelistes suhetes,

MEENUTADES, et energiaharta lepingust taganemine ei mõjuta taganenud lepinguosalise, kes on alla kirjutanud käesolevale deklaratsioonile, piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni liikme staatust, samuti ei välista see huvi väljendada ühist arusaama kõnealuse lepingu tõlgendamisest ja kohaldamisest seni, kuni võib järeldada, et lepingul on õiguslik mõju sellele liikmele, eelkõige seoses energiaharta lepingu artikli 47 lõikega 3,

PIDADES SILMAS Euroopa Liidu lepingut (edaspidi „ELi leping“), Euroopa Liidu toimimise lepingut (edaspidi „ELi toimimise leping“), Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „Euratom“) asutamislepingut ning Euroopa Liidu ja Euratomi õiguse üldpõhimõtteid,

ARVESTADES, et käesolevas deklaratsioonis sisalduvaid viiteid Euroopa Liidule tuleb käsitada ka viidetena selle eelkäijale ehk Euroopa Majandusühendusele ja seejärel Euroopa Ühendusele, kuni sellest sai Euroopa Liit,

MEENUTADES, et kooskõlas Alalise Rahvusvahelise Kohtu praktikaga (Jaworzina küsimus (Poola-Tšehhoslovakkia piirid), nõuandev arvamus, [1923] Alaline Rahvusvaheline Kohus, B-seeria, nr 8, lk 37) ning Rahvusvahelise Kohtu praktikaga (genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsiooni reservatsioonid, nõuandev arvamus, [1951] Rahvusvahelise Kohtu Aruanded, nr 15, lk 20) on õigusnormi siduva tõlgendamise õigus rahvusvahelise lepingu osas kõnealuse lepingu osalistel,

MEENUTADES, et Euroopa Liidu liikmesriigid on andnud õiguse liidu ja Euratomi õiguse siduvaks tõlgendamiseks Euroopa Liidu Kohtule, nagu on selgitatud Euroopa Liidu Kohtu 30. mai 2006. aasta otsuses komisjon *vs.* Iirimaa (Mox Plant), C-459/03 (ECLI:EU:C:2006:345, punktid 129–137), kus kohus leidis, et ainupädevus tõlgendada ja kohaldada liidu ja Euratomi õigust laieneb selliste rahvusvaheliste lepingute tõlgendamisele ja kohaldamisele, mille osalised on Euroopa Liit, Euratom ja liikmesriigid, küsimustes, mis on seotud kahe liikmesriigi või Euroopa Liidu või Euratomi ja liikmesriigi vaheliste suhetega,

MEENUTADES, et ELi toimimise lepingu artikli 344 ja Euratomi asutamislepingu artikli 193 kohaselt võivad Euroopa Liidu liikmesriigid lahendada ELi lepingu, ELi toimimise lepingu ja Euratomi lepingu tõlgendamist ja kohaldamist käsitlevad vaidlused ainult nendes lepingutes ettenähtud meetoditega,

MEENUTADES, et Euroopa Liidu Kohus asus oma 6. märtsi 2018. aasta otsuses Achmea kohtuasjas C-284/16 (ECLI:EU:C:2018:158) seisukohale, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 267 ja 344 tuleb tõlgendada nii, et need välistavad võimaluse lisada liikmesriikide vahel sõlmitavasse rahvusvahelisse lepingusse säte, mille kohaselt võib ühe liikmesriigi investor vaidluse korral, mis puudutab investeeringuid teises liikmesriigis, esitada vahekohtule, mille pädevust viimati nimetatud liikmesriik on kohustunud tunnustama, hagi selle liikmesriigi vastu,

MEENUTADES Euroopa Liidu korduvalt väljendatud seisukohta, et energiaharta leping ei ole mõeldud kohaldamiseks ELi-sisestes suhetes ning et Euroopa Liidu, Euratomi ja nende liikmesriikide kavatsuseks ei olnud ega oleks saanud olla omavaheliste kohustuste kehtestamine energiaharta kaudu, kuna selles lepiti kokku kui Euroopa Liidu energiaalase välispoliitika vahendis, mille eesmärk on luua raamistik energiakoostööks kolmandate riikidega, samas kui liidu energiaalane sisepoliitika koosneb energiavaldkonnas siseturu loomiseks kehtestatud keerukast õigusnormide süsteemist, millega reguleeritakse üksnes liikmesriikidevahelisi suhteid,

MEENUTADES, et Euroopa Liidu Kohus leidis oma 2. septembri 2021. aasta otsuses Komstroy kohtuasjas (C-741/19, ECLI:EU:C:2021:655, punkt 66) (edaspidi „Komstroy otsus“) ja kinnitas oma arvamuses 1/20 (ECLI:EU:C:2022:485, punkt 47), et energiaharta lepingu artikli 26 lõike 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav liikmesriigi ja teise liikmesriigi investori vahelistele vaidlustele seoses viimase poolt esimeses liikmesriigis tehtud investeeringuga,

MEENUTADES, et pädeva kohtu antud tõlgendusena, mis kajastab rahvusvahelise avaliku õiguse üldpõhimõtet, kohaldatakse Komstroy otsuses antud energiaharta lepingu tõlgendust alates energiaharta lepingu heakskiitmisest Euroopa Liidu, Euratomi ja nende liikmesriikide poolt,

ARVESTADES, et ELi toimimise lepingu artikleid 267 ja 344 tuleb tõlgendada nii, et need välistavad võimaluse tõlgendada energiaharta lepingu artiklit 26 viisil, mis võimaldab lahendada ühelt poolt Euroopa Liidu liikmesriigi investori ja teiselt poolt teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Liidu või Euratomi vahelisi vaidlusi vahekohtus (ELi-sisene vahekohtumenetlus), ja

ARVESTADES igal juhul, et kui vaidlusi ei ole võimalik rahumeelselt lahendada, võib üks lepinguosaline alati otsustada kooskõlas riigisisese õigusega esitada liikmesriigi (või olenevalt olukorrast Euroopa Liidu või Euratomi) ja teise lepinguosalise investori vahelised vaidlused lahendamiseks pädevatele kohtutele või halduskohtutele, nagu on tagatud õiguse üldpõhimõtetega ja põhiõiguste järgimisega, mis on muu hulgas sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas,

JAGADES käesolevas deklaratsioonis väljendatud ühist seisukohta, et seetõttu ei saa selline klausel nagu energiaharta lepingu artikkel 26 olla praegu ega tulevikus ning ei saanud olla ka minevikus õiguslikuks aluseks vahekohtumenetlusele, mille on algatanud ühe liikmesriigi investor seoses investeeringutega teises liikmesriigis,

KORRATES Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsiooni nr 17, milles tuletatakse meelde, et aluslepingud ja liidu poolt aluslepingute alusel vastu võetud õigusaktid on liikmesriikide õiguse suhtes esimuslikud ning esimuse põhimõte kujutab endast vastastikustes suhetes kollisiooninormi,

MEENUTADES sellest tulenevalt, et normide kollisiooni lahendamiseks võib Euroopa Liidu liikmesriikide poolt rahvusvahelise õiguse alusel sõlmitud rahvusvahelist lepingut kohaldada ELi-sisestes suhetes ainult niivõrd, kuivõrd selle sätted on kooskõlas ELi aluslepingutega,

ARVESTADES energiaharta lepingu artikli 26 kohaldamatust ELi-siseste vahekohtumenetluste õigusliku alusena, ei saa sellistele menetlustele laieneda ega olnud mõeldud laienema ka energiaharta lepingu artikli 47 lõige 3,

ARVESTADES, et kuna energiaharta lepingu artiklit 26 ei kohaldata õigusliku alusena ELi-sisestes vahekohtumenetlustes, kuid ELi-sisene vahekohtumenetlus on pooleli, peaksid käesolevale deklaratsioonile allakirjutanud, keda selline menetlus puudutab kas kostja või investori päritoluriigina, tegema koostööd, et tagada asjaomase vahekohtu teavitamine käesolevast deklaratsioonist, mis võimaldaks teha asjakohase järelduse vahekohtu pädevuse puudumise kohta,

ARVESTADES lisaks, et uusi ELi-siseseid vahekohtumenetlusi ei tohiks registreerida, ning

NÕUSTUDES, et kui vahekohtumenetluse algatamise teade siiski esitatakse, peaksid allakirjutanud, keda selline menetlus puudutab kas kostja või investori päritoluriigina, tegema koostööd, et tagada asjakohase vahekohtu teavitamine käesolevast deklaratsioonist, mis võimaldaks teha asjakohase järelduse, et energiaharta lepingu artiklit 26 ei saa kasutada sellise menetluse õigusliku alusena,

ARVESTADES, et sellegipoolest ei tohiks vaidlustada ELi-siseste investeeringutega seotud vahekohtumenetlustes tehtud otsuseid, mida ei saa enam kehtetuks tunnistada või tühistada ning mida on vabatahtlikult täidetud või mis on lõplikult jõustatud,

AVALDADES KAHETSUST, et vahekohtud on energiaharta lepingu artikli 26 alusel algatatud ELi-sisestes vahekohtumenetlustes juba teinud ja võivad jätkuvalt teha otsuseid, mis on vastuolus Euroopa Liidu ja Euratomi normidega, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu tõlgendustega nendest normidest,

samuti AVALDADES KAHETSUST, et selliste vahekohtuotsuste suhtes kohaldatakse täitemenetlust, sealhulgas kolmandates riikides, ning et vahekohtud ei loobu väidetavalt energiaharta lepingu artiklil 26 põhinevates pooleliolevates ELi-sisestes vahekohtumenetlustes pädevusest ja jurisdiktsioonist ning jätkavad uute vahekohtumenetluste registreerimist ega lükka neid tagasi kui ilmselgelt vastuvõetamatuid, kuna puudub nõusolek vahekohtusse pöördumiseks,

ARVESTADES, et seepärast on vaja sõnaselgelt ja ühemõtteliselt korrata Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ühtset seisukohta vahendi abil, milles kinnitatakse veel kord nende ühist arusaama energiaharta lepingu tõlgendamisest ja kohaldamisest, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Liidu Kohus, niivõrd kui see puudutab ELi-siseseid vahekohtumenetlusi,

ARVESTADES, et vastavalt Rahvusvahelise Kohtu 5. veebruari 1970. aasta otsusele kohtuasjas Barcelona Traction, Light and Power Company Limited (Belgia *vs.* Hispaania) (Rahvusvaheline Kohus, CJ 1970, lk 3, punktid 33 ja 35) ning nagu Euroopa Liidu Kohus on selgitanud Komstroy otsuses, on energiaharta lepingu teatavate sätete eesmärk reguleerida kahepoolseid suhteid,

ARVESTADES seega, et iga selline vahend käsitleb üksnes kahepoolseid suhteid Euroopa Liidu, Euratomi ja nende liikmesriikide vahel ning sellest tulenevalt ka energiaharta lepingu nende osalisriikide investorite vahel, ning seetõttu mõjutab käesolev deklaratsioon ainult neid lepinguosalisi, kelle suhtes kehtivad Euroopa Liidu kui energiaharta lepingu artikli 1 punkti 3 kohase piirkondliku majandusintegratsiooni organisatsiooni õigusnormid, ning see ei mõjuta energiaharta lepingust tulenevate õiguste kasutamist ega kohustuste täitmist teiste lepinguosaliste poolt,

MEENUTADES, et Euroopa Liit ja Euratom ning nende liikmesriigid on teavitanud teisi energiaharta lepingu osalisi oma kavatsusest sõlmida kokkulepe energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kohta,

ARVESTADES, et sel viisil ja kooskõlas oma õiguslike kohustustega, mis tulenevad ELi ja Euratomi õigusest, kuid ilma et see piiraks nende õigust esitada selliseid nõudeid, mida nad peavad asjakohaseks seoses kuludega, mida nad on kandnud kostjana ELi-sisestes vahekohtumenetlustes, tagavad Euroopa Liit, Euratom ja nende liikmesriigid Komstroy otsuse täieliku ja tulemusliku täitmise järgmiselt: vahekohtute seni tehtud otsuseid ei tule täita, vahekohtud peavad kohe lõpetama kõik pooleliolevad ELi-sisesed vahekohtumenetlused, vahekohtud ei tohi registreerida uusi ELi-siseseid vahekohtumenetlusi lähtuvalt oma volitustest, mis tulenevad vastavalt ICSIDi konventsiooni artikli 36 lõikest 3 ja Stockholmi Kaubanduskoja vahekohtureglemendi eeskirjade artiklist 12, ning vahekohtud peavad tunnistama, et ELi-sisestel vahekohtumenetlustel puudub õiguslik alus,

MÕISTES, et käesolev deklaratsioon hõlmab investori ja riigi vahelisi vahekohtumenetlusi, milles Euroopa Liit ja selle liikmesriigid osalevad energiaharta lepingu artikli 26 alusel tekkinud ELi-sisestes vaidlustes vahekohtukonventsioonide ja reglementide alusel, sealhulgas riikide ja teiste riikide kodanike investeeringuvaidluste lahendamise konventsiooni (edaspidi „ICSIDi konventsioon“) ja ICSIDi vahekohtureglemendi, Stockholmi Kaubanduskoja (edaspidi „SCC“) Arbitraažiinstituudi vahekohtureglemendi, ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni (UNCITRAL) vahekohtureglemendi või *ad hoc* vahekohtureglemendi alusel,

ARVESTADES, et lisaks käesolevale deklaratsioonile kavatsevad allakirjutanud oma ühise arusaama ametlikuks vormistamiseks sõlmida omavahel mitmepoolse lepingu, mille lõpliku teksti on käesolevale deklaratsioonile allakirjutanud läbi rääkinud ja parafeerinud, ja teha kõik endast oleneva, et anda oma ratifitseerimis- või heakskiitmiskirjad õigeks ajaks hoiule,

PIDADES MEELES, et käesoleva deklaratsiooni sätted ei piira Euroopa Komisjoni ega ühegi liikmesriigi võimalust anda asi ELi toimimise lepingu artiklite 258, 259 ja 260 alusel Euroopa Liidu Kohtusse,

VÕTTES ARVESSE EESPOOL ESITATUT, KINNITAVAD EUROOPA LIIT JA SELLE LIIKMESRIIGID (EDASPIDI „ALLAKIRJUTANUD“),

ET NEIL ON JÄRGMINE ÜHINE ARUSAAM ENERGIAHARTA LEPINGU ARTIKLI 26 KOHALDAMATUSEST ELi-SISESTE VAHEKOHTUMENETLUSTE ALUSENA:

1. **Suurema selguse huvides kinnitavad allakirjutanud veel kord, et nad jagavad ühist arusaama energiaharta lepingu tõlgendamisest ja kohaldamisest, ning selle kohaselt ei saa praegu ja ei ole kunagi saanud energiaharta lepingu artiklit 26 kasutada õigusliku alusena ELi-siseses vahekohtumenetluses.**

   See ühine arusaam põhineb järgmistel liidu õiguse elementidel:

   i. **Euroopa Liidu Kohtu tõlgendus, mille kohaselt ei saa energiaharta lepingu artiklit 26 kohaldada ja seda ei oleks kunagi tohtinud kohaldada ELi-sisese vahekohtumenetluse alusena, ning**

   ii. **Euroopa Liidu õiguse esimus, mida tuletatakse meelde Lissaboni lepingu vastu võtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsioonis nr 17, kui rahvusvahelise õiguse norm, mis reguleerib normide kollisiooni vastastikustes suhetes ja millest tuleneb, et energiaharta lepingu artiklit 26 ei saa mingil juhul ja ei ole kunagi saanud kohaldada alusena ELi-siseses vahekohtumenetluses.**

2. **Suurema selguse huvides kinnitavad allakirjutanud veel kord, et nad jagavad ühist arusaama, et kuna energiaharta lepingu artiklit 26 ei kohaldata ELi-siseste vahekohtumenetluste õigusliku alusena, ei saa sellistele menetlustele laieneda ja ei ole kunagi laienenud energiaharta lepingu artikli 47 lõige 3. Seega ei saa energiaharta lepingu artikli 47 lõikel 3 olla õiguslikke tagajärgi ELi-sisestes suhetes, kui allakirjutanu taganes energiaharta lepingust enne käesolevat deklaratsiooni, samuti ei saa sellel olla õiguslikke tagajärgi ELi-sisestes suhetes, kui allakirjutanu taganeb energiaharta lepingust hiljem.**

3. **Suurema selguse huvides olgu märgitud, et allakirjutanud kinnitavad, et kooskõlas punktides 1 ja 2 väljendatud ühise arusaamaga ja ilma et see piiraks nende kohaldamist, ei kohaldata ELi-siseste vahekohtumenetluste alusena energiaharta lepingu artiklit 26 ning et sellega seoses ei tekita energiaharta lepingu artikli 47 lõige 3 õiguslikke tagajärgi ELi-sisestes suhetes.**

4. **Punktid 1–3 ei piira energiaharta lepingu muude sätete tõlgendamist ega kohaldamist niivõrd, kui need puudutavad ELi-siseseid suhteid.**

Koostatud ühes eksemplaris bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, inglise, iiri, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keeles.

Brüssel, 26. juuni 2024